

fòrum

Afra Blanco

“La generació més formada
som també la més frustrada i precària”

Una conversa amb Pere Aragonès

Tenim un jovent que ha d'amagar el currículum per trobar feina. Potser per això hi ha qui l'anomena la «generació perduda». Joves que s'instal·len en el pessimisme moguts per la manca d'expectatives de futur. Aquest és el precariat il·lustrat, el qual conjuntament amb majors de 50 anys que han perdut la feina, dones i immigrants, configuren els *outsiders* del sistema.

Afra Blanco (Barcelona, 1987) i Pere Aragonès (Pineda de Mar, 1982) coneixen molt bé aquesta realitat. Blanco, estudiant d'ADE a La Salle, ho viu cada dia des de l'Avalot, la branca juvenil de la UGT. I Aragonès, doctorant en història econòmica a la UB, va començar a treballar per l'emancipació juvenil, abans que s'iniciés la crisi, com a portaveu nacional de les JERC, fins esdevenir, avui, el diputat d'ERC de referència en temes socioeconòmics al Parlament.

Sindicalisme i política. Dos actors de l'esquerra que han de ser capaços de bastir un acord que trobi el futur de la «generació perduda».

Júlia Manresa > Al mercat laboral espanyol hi ha menys aturats ara que al 2007 però també menys població activa i menys contractes indefinits. Tot i això, ja es parla de «la sortida de la crisi» i de «la recuperació», i patronals i cambres ja tornen a posar sobre la taula reclamacions històriques com ara un major paper de les mútues en la decisió de les baixes laborals per evitar «l'absentisme laboral».

Pere Aragonès > El mateix concepte d'absentisme laboral ja criminalitza la baixa laboral, que en la majoria dels casos serà plenament justificada. Hem d'intentar evitar la perversió del llenguatge en aquest àmbit quan es parla d'absentisme laboral. Darrere de les baixes s'hi amaguen malalties no reconegudes, problemes en la manca de conciliació, l'adaptació de l'horari del treball a les necessitats de la societat... Tots aquests problemes poden acabar derivant en una baixa laboral. És curiós que des de l'òptica de la patronal es digui que, com que s'està sortint de la crisi, els treballadors es relaxen i falten a la feina i agafen més baixes, quan possiblement també caldria dir que durant la crisi molts treballadors

han estat treballant molt més del que haurien i que s'ha aprofitat per reduir el paper de la intervenció pública a l'hora de gestionar les baixes i ampliar el paper de les mútues. Des del punt de vista de la conciliació, si tenim una economia intensiva en llocs de treball poc qualificats, podrem conciliar menys. Si tenim una economia productiva més intensiva en capital i tecnologia i, per tant, amb llocs de treball que de mitjana requereixen més qualificació, automàticament provoca que la conciliació sigui molt més fàcil.

Afra Blanco > Avui dia, en microeconomia encara s'està patint la crisi, per això les persones que estan ocupades generalment estan més ofegades en termes del treball que se'ls hi demana, que no pas abans de la crisi. Això provoca, evidentment, un augment del número de baixes, però no perquè el treballador vulgui, sinó perquè la càrrega de treball és major. Tot això implica un conjunt d'efectes psicològics i físics. Evidentment, doncs, acaba repercutint en un increment de baixes que estan justificades. I a més, un altre punt clau és que ara, amb la reforma laboral, si les baixes no estan justificades, hi

Aragonès > L'economia està en mig d'una societat amb una distribució determinada de la riquesa i amb unes dinàmiques que generen desigualtats i abusos. L'estat ha d'intervenir-hi

ha l'opció de poder acomiadar. Una «dretada» de la reforma laboral. De totes aquestes baixes un tant per cent han acabat en acomiadaments.

Júlia Manresa > Les patronals també han afirmat que són els joves els que incrementen més les taxes d'absentisme.

Afra Blanco > Vuit de cada deu joves estan treballant en el sector de l'hostaleria i les vendes. La generació millor preparada, diuen, que treballen en el sector més precari i més inestable del mercat laboral, el sector amb més irregularitats i amb menys control. La generació més formada som també la més frustrada i precària.

Pere Aragonès > No podem deslligar aquesta frustració d'una generació del que coneixem com la globalització del mercat laboral. Tenim un conjunt de població molt protegida —en termes relatius— amb contracte indefinit o els treballadors de l'àmbit públic i de grans empreses i, per altra banda, tot un conjunt de treballadors —sobretot dones i joves— que estan condemnats a contractes precaris. Aquesta dualització explica

per on s'han retallat les plantilles en moltes empreses. En la configuració d'un nou país aquesta dualització s'hauria d'acabar i hauríem d'anar cap a un model de contracte que elimini aquesta dualitat per poder eradicar la precarietat. En l'eliminació d'aquesta dualitat hi coincideixen des de la patronal més dura fins a les forces sindicals. La qüestió és quin és el nivell: alguns voldrien tenir un únic contracte amb molt poca protecció i, en canvi, s'ha d'anar cap a un tipus de contracte amb més protecció, amb un conveni col·lectiu de mitjana-gran empresa amb altres prestacions associades. Cal tenir present que els grans canvis econòmics s'han produït quan hi ha incentius per fer-ho. Mentre tinguem un país de salaris baixos, no hi haurà incentius a fer aquests canvis i, per tant, les empreses no es mouran. I el que tenim fins ara és que els contractes accessoris —de formació, de pràctiques, d'obra i servei...— acaben esdevenint una forma normal d'accés i manteniment dins el mercat de treball, per no parlar dels «falsos autònoms».

Afra Blanco > Per què el contracte únic a l'alça i no a la baixa? Doncs

perquè el contracte més comú entre els joves és el del període inferior a un mes, segons l'informe «Joves mes a mes», elaborat per l'Avalot. El meu pare no agafa tantes baixes com jo? Per què? Doncs potser perquè la generació més jove no para d'encadenar contractes inferiors a un mes, que és el que realment s'està fent. Tota aquesta inestabilitat acaba produint un conjunt de frustracions. El mercat laboral no està professionalitzat, perquè hem caminat cap a un mercat laboral que és l'oposat al que voldríem. Al nord d'Europa fins i tot els treballadors de l'hostaleria han estat formats. Aquí, en canvi, ens trobem a periodistes que estan treballant en els bars. Aquest és el punt a destacar: el jove que ha fet un projecte de vida i que es veu frustrat tot just quan acaba de començar.

Júlia Manresa > Quin ha de ser aquí el paper de l'estat i dels sindicats a l'hora d'afrontar un problema tan estructural?

Afra Blanco > Han d'anar lligats. Ha de poder haver-hi contacte entre sindicat i estat. En el cas de Catalunya hi ha força interlocució, però el camí que ha pres l'estat des de

la reforma laboral ha estat precisament desvinculat de les reclamacions que han fet els sindicats. El primer pas és comunicació i entendre el sindicat com l'altaveu d'aquells agents que han de cuidar als treballadors. Però a l'Estat espanyol la porta està tancada: s'ha acabat amb la conciliació, amb els ajuts als joves, amb la majoria de condicions pactades als convenis...

Pere Aragonès > Òbviament que l'estat ha d'intervenir en l'economia. Se'ns intenta vendre una certa imatge màgica de l'economia en què el mercat distribueix òptimament els recursos, corregeix desviacions, equilibra l'oferta i la demanda... Però no és així. L'economia no està dins un laboratori, està en mig d'una societat amb una distribució determinada de la riquesa, amb uns recursos energètics concrets i amb unes dinàmiques que generen desigualtats i abusos de domini. L'estat ha d'intervenir i en matèria laboral aquesta intervenció hauria de traduir-se en l'augment del salari mínim. Sense això no hi haurà ni un augment de la capacitat del consum de les famílies en base al salari, per exemple.

Júlia Manresa > Aquí també hi caben les reformes del sistema educatiu, suposo.

Pere Aragonès > Prestigiar la formació professional és clau. Però cal canviar la mentalitat del sistema educatiu públic i de les empreses que hi han d'intervenir. Per altra banda, també cal entendre que en una economia globalitzada no podem tractar tot el conjunt de la massa salarial per igual. De la mateixa manera que hi ha grans empreses que necessiten ajustar la producció i la flexibilitat, s'estan produint molts canvis en l'economia que

Aragonès > El canvi tecnològic pot crear una gran massa de persones precàries que en teoria són amos de si mateixos, però que realment acaben sent treballadors explotats per si mateixos

se'ns poden menjar si se substitueix el contracte laboral per un contracte mercantil. Aquí entra la figura del fals autònom. O adaptes la normativa laboral a tot això o estàs expulsant moltes relacions laborals del que és l'Estatut dels Treballadors i els derives a una falsa relació empresarial, que és on hi ha més precarietat.

El canvi tecnològic, en tot l'àmbit de l'economia col·laborativa, per exemple, pot crear una gran massa de persones precàries que, en teoria, són amos de si mateixos, però que realment acaben sent treballadors explotats per si mateixos.

Afra Blanco > Fa molts anys que tenim un repte que té a veure amb aquella demanda de la Carta Social Europea que deia «escolta sud d'Europa, has d'apujar el salari mínim». Pel que fa a la formació professional dual, Catalunya no està preparada encara per tenir la llei amb línies de joc tant poc marcades, la indefinició no juga a favor nostre. Tot tenint en compte que tenim uns empresaris que entenen els treballadors com una despesa i no com una inversió, la primera passa és educar i educar-nos en matèria.

Pere Aragonès > Si, per exemple, pensem en Alemanya, el país que té aquest model més desenvolupat, també hem de tenir en compte que la dimensió de les seves empreses és molt més gran. És molt important passar d'estructures de microempresa a empreses de dimensió mitjana i gran per poder invertir més en innovació i en millorar les condicions laborals. Aquest és, de fet, un dels frens en l'economia catalana.

Júlia Manresa > Aquestes dones, joves i autònoms... que viuen i treballen en condicions precàries tenen algun tipus de consciència de classe? Podem parlar de classe obrera o hem de parlar de precariat?

Pere Aragonès > Aquestes són categories que fem servir més des de l'anàlisi política i social, que no des de la identificació de l'individu. Però, malauradament, en la societat actual la identificació de l'individu es fa molt més en base al paper com a consumidor i no com a productor. Molts joves amb una formació molt baixa i amb dificultats d'aconseguir ocupació laboral estable no en tenen consciència, perquè hi ha un dèficit formatiu que també ens ha portat

cap aquí. Malauradament, qui acaba parlant més de classe obrera són les forces sindicals i de precariat són els que l'observen des de fora i en fan una anàlisi, però no hi ha una auto-identificació que porti a una consciència de classe.

Afra Blanco > Cal fer servir l'expressió classe obrera per ser respectuosos amb la nostra història. Els obrers de fa 200 anys eren precaris. No van deslligats aquests termes en cap cas i encara menys avui. Evidentment, hi ha molts joves que no s'hi identifiquen, però crec que realment hem de tornar a explicar què vol dir ser obrer: vol dir que has de treballar per poder sobreviure en aquest món, siguis jove, siguis autònom o el tipus de treballador que siguis. Realment, em veig amb la necessitat de recordar com hem arribat fins aquí i que, sense cap mena de dubte, aquest és un repte nostre i hem de treballar en aquesta direcció.

Pere Aragonès > Per sort, però, la crisi ha començat a trencar el miratge que a la nostra societat només hi havia classe mitjana. Un miratge construït en base en què s'havia incrementat la capacitat de consum,

Blanco > Tenim uns empresaris que entenen els treballadors com una despesa, no com una inversió

dinàmica basada en el crèdit i no en l'increment salarial. Però malauradament no s'ha trencat prou.

Júlia Manresa > Un altre element clau en la presa de consciència i l'impuls del canvi és l'educació. Només hem fet referència al paper de la formació dual, però què passa amb les universitats?

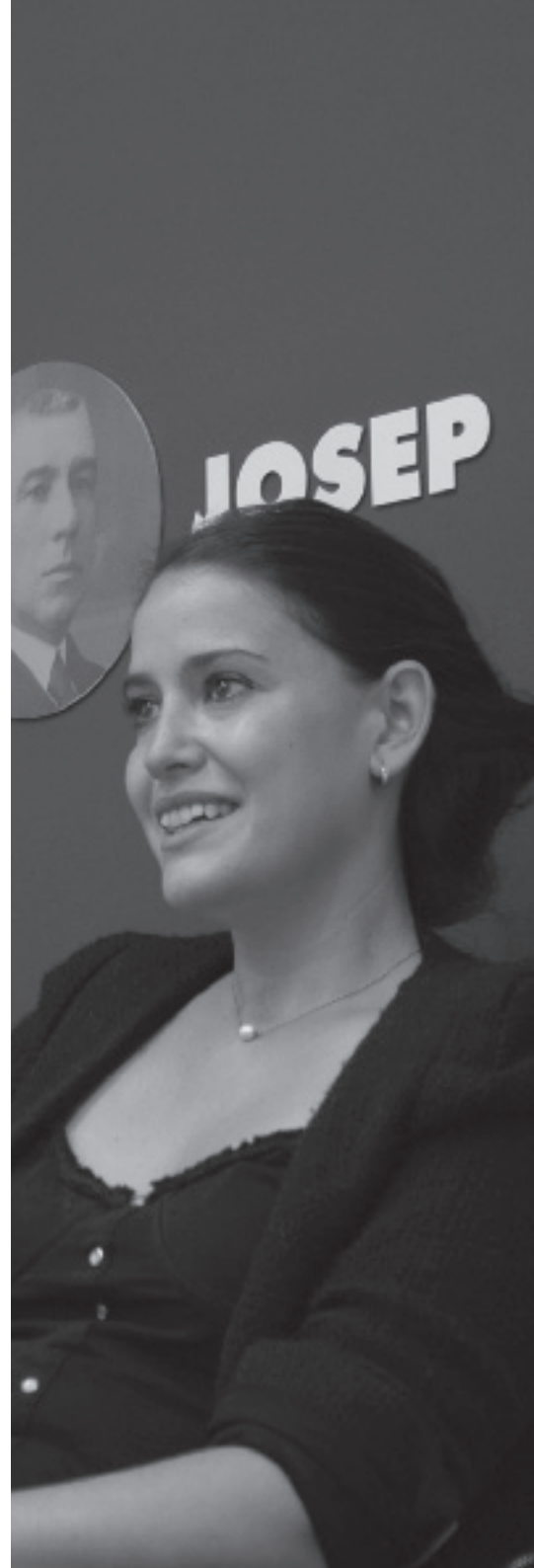
Pere Aragonès > Aquí les paraules tornen a ser importants. Se'ns ven: «la universitat ha d'estar connectada amb l'empresa». No hi estic d'acord, la universitat ha d'estar connectada amb el mercat de treball. També hi ha tot l'àmbit públic i el tercer sector, a banda de l'empresa privada. En l'àmbit de la recerca, tenim un sistema de recerca que produeix una recerca bàsica d'alt nivell, però això no s'ha convertit en innovació del sector productiu, cosa que en part és per la dimensió de les empreses i en part és perquè les polítiques públiques no s'hi han posat prou. Hi ha un gap que hem de cobrir entre la recerca i les patents.

Afra Blanco > Cada cop hi ha menys ocupació vinculada a les universitats. La fuga de cervells es dona, no

perquè el jove vulgui, sinó perquè no hi ha una relació amb l'ocupació. On queda la inversió del país si han de marxar o acabar treballant al món de l'hostaleria?

Pere Aragonès > La demanda que fan moltes empreses per perfils concrets de treballadors sol·liciten qualificacions universitàries, quan realment la tasca que acaben desenvolupant hauria de correspondre a una formació professional. A Alemanya la formació professional superior es fa a les «universitats tècniques». No sé si n'hem de dir així, per trencar amb la concepció que la formació professional no és prou reconeguda, però cal prestigiar-la d'alguna manera. Hi ha diverses opcions: vincular-la a centres universitaris, crear centres específics, situar-la de manera paral·lela als batxillerats...

Sobre la fuga de cervells, estem en un moment d'integració de mercats i el capital humà es desplaça. El procés de construcció europea i d'integració econòmica no té una bona governança política. La qüestió és que sense una bona governança política no es poden corregir aquests efectes. Si la producció de més

FUNDACIÓ

Blanco > Davant la crisi, Catalunya i l'Estat espanyol han apostat per l'asfíxia del treballador en lloc de buscar una millor producció

JOSEP IRLA

valor afegit a nivell europeu s'acaba concentrant en un conjunt de països, això acabarà estrangulant més altres parts d'Europa. Si no es reconduïx aquest procés políticament, seguirà així.

Afra Blanco > Empreses filials d'aquests centres neuràlgics vénen i acaben imposant unes condicions laborals per als treballadors al sud d'Europa que són molt pitjors que les del nord. Aleshores, no ens podem estranyar que els joves acabin marxant al nord per aconseguir el seu projecte. Tu deies que hi ha d'haver una reconducció política per evitar-ho; i jo crec que mai s'hauria d'haver començat sense una conducció política clara.

Júlia Manresa > Quines mesures concretes es poden prendre per, si més no, intentar evitar aquesta polarització de les condicions laborals de qualitat a Europa?

Pere Aragonès > Evidentment que es poden fer més coses arran de terra. Per exemple, la indústria de l'automòbil a Catalunya —que té dues empreses molt potents i molts proveïdors que generen un ecosis-

tema potent—quan ha de competir per aconseguir que es produeixi un model de vehicle a Catalunya i no a plantes d'altres països, ha d'intentar ser molt més competitiva. Si no ets competitiu en transport perquè no tens el corredor mediterrani, si no pots accedir en bones condicions al finançament de les teves empreses, perquè tu no tens una banca pública potent com sí tenen alguns lander alemanys, si tens uns costos energètics elevadíssims... Si no pots competir en tot això, acabes competint en salaris. En aquests àmbits pot haver-hi intervenció pública, no cal esperar que el canvi vingui d'Europa. Això ja ho pot fer l'Estat espanyol, però no ho ha fet ni ho farà. El procés de debat que hi ha a Catalunya sobre l'oportunitat de fer un país nou, això és possible. Si no, es continuaran estrangulant els salaris.

Afra Blanco > Un altre element clau és la manera en què aquestes dues grans empreses de l'automoció afronten la competitivitat. Una és millorar la productivitat de la cadena de muntatge i l'altra és asfíxiar les condicions dels teus treballadors. És molt important veure el pes que tenen els treballadors en una multi-

Aragonès > Si algú viu del seu capital i del rendiment que li donen fons d'inversió, no necessita un estat. Si tu vius del teu treball necessites, més que mai, un país que et protegeixi

nacional com Volkswagen en què la matriu té presència dels sindicats al consell d'administració. Allà, on va el president de Volkswagen hi va el representant dels treballadors. Tot i això, mentre tots ens emmirallem en aquest model, a dia d'avui, al sud d'Europa la realitat camina en sentit contrari. Davant la crisi, Catalunya i l'Estat espanyol han apostat per l'asfixia del treballador enlloc de cercar una millor producció, per l'obtenció del producte amb valor afegit.

Pere Aragonès > L'estructura de la propietat de l'empresa també és molt important. Quan a l'empresa hi ha presència de fons d'inversió, que busquen rendiment a curt termini o tenir una plusvàlua, és molt diferent que si hi ha l'estat o altres institucions al capital de l'empresa, com ara famílies o socis compromesos, les que solen buscar una inversió a llarg termini.

Júlia Manresa > Des del punt de vista polític, queda clar que la construcció d'un nou estat és una oportunitat per reconduir el problema de la precarietat laboral. Des del punt de vista sindical, quina és l'oportunitat per actuar?

Afra Blanco > La construcció d'un nou estat, depenent en mans de qui caigui, és una bona oportunitat de millora. Perquè aquests «qui caigui» són els que respectaran o no el paper dels agents socials. I amb partits polítics que sí que els respectin, podem caminar cap a la millora de l'estat del benestar. Si volem crear aquest país, el paper del sindicat és vital.

Pere Aragonès > L'esquerra no ha de deixar passar l'oportunitat. Si aquest procés està en marxa hi hem de participar activament. De fet, el motor de construcció nacional és la gent normal que pateixen tots aquests problemes que hem discutit fins ara. Si algú viu del seu capital i del rendiment que li donen fons d'inversió, no necessita un estat. Si tu vius del teu treball necessites, més que mai, un país que et garanteixi tot això. ■

